

Grote of St Jacobskerk, Rond de Grote Kerk 10-12

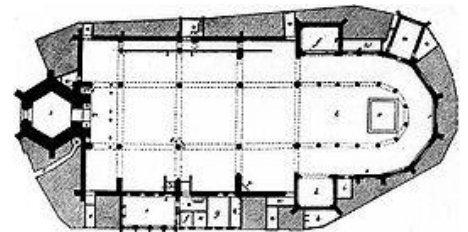

architect: onbekend

bouwjaar: 15 eeuw

Driebeukige gotische hallenkerk met hoger koor met kooromgang, zes zijbeuken en kapellen, zeskantige toren.

De kerk werd in fasen gebouwd in de 15de eeuw op de plaats waar reeds in de 13de eeuw houten kapel stond als 'bijkerk' voor de parochie van Monster (dat toen groter en belangrijker was). Door toedoen van graaf Floris V werd in 1280 de kapel vervangen door een houten kerkje met een eigen parochie, opnieuw genoemd naar haar schutpatroon Jacobus de Meerdere. Omstreeks deze tijd liet Floris V voor zijn eigen hofhouding, de Hofkapel ('Maria ten Hove') bouwen bij de Ridderzaal.

Rond 1335 is er al sprake van een stenen kerkgebouw. Omstreeks 1420 werd begonnen met de bouw van de kloeke en zeldzaam voorkomende zeskantige bakstenen toren die al rond 1424 gereed was. Het schip, met zijn sobere puntgevels volgde in 1456 en het veel hogere en in stijl afwijkende koor met zijn sierlijke dakruiter, was in 1492 gereed. Enkele graven van Holland hebben in de bouwfases fin. bijdragen geleverd. Na een grote brand in 1539 werden kerk en toren in 15de-eeuwse stijl hersteld.

In de 19e en 20e eeuw is de kerk enkele malen gerestaureerd, waarbij o.a. de zuilen in het schip hun 15e-eeuwse omvang herkregen, de preekstoel verplaatst werd de kerkbanken vervangen werden door stoelen en het 18e-eeuwse koorhek verwijderd werd en gebruikt voor de afsluiting van de kapellen en de kerk geschikt werd gemaakt voor het huidige multifunctionele gebruik. Jaren lang is de torenspits gedekt geweest met een gietijzeren spits (door de Hagenaars de 'Slaapmuts' genoemd) om uiteindelijk weer zijn oorspronkelijke vorm met omgang en lantaarn met carillon te krijgen, gekroond door een vergulde haan als windwijzer. Aan alle zes kanten van de toren geeft een grote wijzerplaat de tijd aan. Het carillon wordt wekelijks bespeeld en geeft bij de hele uren een melodie als voorslag.

De kerk staat geheel vrij dus is er van alle zijden vrij zicht op de Grote Kerk. Van de vele vaak, charmante aanbouwsels in vroegere tijden, zoals de woningen die op oude prenten zichtbaar zijn, zijn alleen de voormalige kosterswoning (thans kantoor van de Grote Kerk), de Van Assendelftkapel en het daaraan grenzende restaurantgebouw overgebleven.

Het weidse schip met zijn prachtige houten tongewelven telt aan weerszijden drie zware zuilen. Zowel aan noord- als zuidzijde zijn drie kapellen, even hoog als het schip en eveneens met houten tongewelven overdekt.

In- en uitwendig is er de markante tegenstelling tussen het schip en het rijzige koor, dat laatste een prachtig voorbeeld van de zgn. Brabantse late gotiek, gekenmerkt door slanke zuilen die voorzien zijn van kapitelen (versierde bekroningen) met dubbele bladkransen. Het eveneens met hout overwelfde hoogkoor heeft een omgang met stenen stergewelven.

In de beide hoeken tussen het koor en het schip bevinden zich aan beide zijden kapellen, de Mariakapel aan de noordzijde en de H. Kruiskapel aan de zuidzijde, elk weer met houten tongewelven.

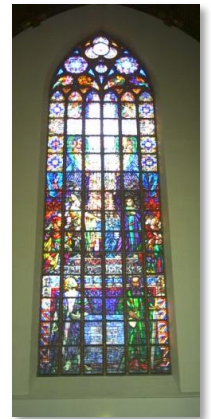
Tot de bijzondere interieurstukken van de kerk behoren de in totaal 34 wapenborden van de Ridders van de Orde van het Guldenvlies. De wapenborden werden vervaardigd voor een bijeenkomst van ridders in 1456 in Den Haag.

Naast de wapenborden van de ridders hangt er in de kerk ook nog een groot wapenbord met een rijke renaissancelijst van Philips de Goede, de oprichter van de ridderorde. Deze wapenborden zijn de enige volledige reeks die in Nederland behouden is gebleven.

Enkele glas-in-loodramen dateren uit het midden van de 16de eeuw en zijn onder meer door Karel V in 1547 geschonken. Verder bevinden zich in de kerk het praalgraf van Jacob van Wassenaar-Obdam uit 1667 en een grafmonument uit 1721 ontworpen door Daniël Marot. De preekstoel dateert uit 1550 en heeft rijk snijwerk.

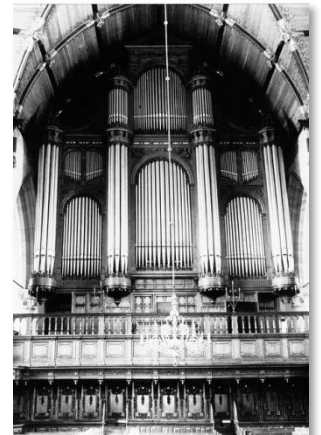
Ook zijn de vroegrenaissance grafombe voor Gerrit van Assendelft en zijn vrouw, het monument voor Philips van Hessen-Philipsthal en een aantal epitafen en zerken te bewonderen. In de kerk bevindt zich een een-klauiers Kabinetorgel uit de tweede helft van de 18de eeuw. In 2007 zijn bij de restauratie van de zerkenvloeren de graven van Constantijn en Christiaan Huygens terug gevonden.

Alhoewel de kerk eigendom is van de Protestantse kerk wordt zij beheerd door de Stichting Grote Kerk en wordt slechts bij hoge uitzondering nog voor de eredienst gehouden. In de zomermaanden is de kerk regelmatig open voor bezichtiging. Daarnaast vinden er veel andere activiteiten plaats, zoals congressen, beurzen, concerten, w.o. het jaarlijkse 'Internationale Orgelfestival Grote Kerk'.

Orgel:

De Grote Kerk heeft in de loop der eeuwen meerdere orgels gekend. In 1518 wordt er a gesproken oven een orgel. In 1549 wordt er een nieuw hoofdorgel voor de kerk gebouwd door Cornelis Gerritz. Vader en zoon Galtus en Germer van Hagerbeer bouwen in 1626 een nieuw hoofdorgel met 23 stemmen verdeeld over 2 klavieren, voor de kerk. Ook het kleine orgel wordt door hen aangepakt. Aan het grote orgel wordt achtereenvolgens gewerkt door Joh. Duyschot, Gerarg Stevens, Joachien Reichner, de fa. Kam & v.d. Meulen en J.F. Witte (fa Bätz). In 1880/19882 volt uiteindelijk de bouw van een groot nieuw orgel met 55 stemmen over 3 klavieren en pedaal, door J.F. Witte

Het huidige orgel van de Grote Kerk is gebouwd door de Zwitserse orgelbouwer Oskar Metzler & Sohn uit Dietikon-Zürich en werd op 10 november 1971 in gebruik genomen door Adriaan Engels, toenmalig organist van de kerk, en zijn opvolger Wim van Beek. Het orgel heeft 50 registers, verdeeld over drie klavieren: hoofdwerk (15 stemmen), rugwerk (12 stemmen), borstwerk (11 stemmen) en pedaal (12 stemmen). Het orgel heeft sleepladen en is voorzien van een volledig mechanische toets en registertractuur. Front en kas zijn uitgevoerd in blank Eiken.

In het door Bernard Edskes ontworpen front staan de pijpen van de Principal 16' van het hoofdwerk en in de beide zijtorens de Principal 32' van het pedaal. Ook zijn twee van de totaal 11 tongwerken als Chamade (8' en 4') uitgevoerd en steken dus horizontaal de kerk in.

In de zomer van 2011 onderging het orgel een algehele revisie door de firma Metzler, waarbij de windladen en het pijpwerk zijn gereinigd, toets- en registermechaniek opnieuw werden afgeregeld en noodzakelijke reparaties zijn verricht. Ook zijn enkele intonatie-oneffenheden weggenomen.

In 2011 was het 40 jaar geleden dat dit orgel werd opgeleverd. Het 'Internationaal Orgelfestival Grote Kerk 2011', dat van 20 t/m 27 augustus door de Stichting Orgelconcerten Grote Kerk Den Haag werd

georganiseerd, heeft daarom in het teken staan van deze verjaardag. Vaste bespeler van dit orgel is Ben van Oosten.

De '**Stichting Orgelconcerten Grote kerk den Haag**', participerend in het HOK, organiseert jaarlijks in augustus op vijf vrijwel aaneengesloten dagen, het '**Internationaal Orgelfestival Grote Kerk**', waarbij, naast titularis **Ben van Oosten**, een keur aan befaamde binnen- en buitenlandse organisten optreden. De verrichtingen van de concertgever aan de speeltafel zijn, inmiddels traditioneel, via een groot scherm in de kerk te volgen.

Dispositie

Hoofdwerk:

- 1 Principal 16'
- 2 Octave 8'
- 3 Gedackt 8'
- 4 Grossquinte 8'
- 5 Octave 4'
- 6 Spitzflöte 4'
- 7 Quinte 3'
- 8 Octave 2'
- 9 Mixtur IV-VI
- 10 Cimbél IV
- 11 Cornett V
- 12 Trompete 16'
- 13 Trompete 8'
- 14 Chamade 8'
- 15 Chamade 4'

Rugwerk:

- 1 Quintade 16'
- 2 Principal 8'
- 3 Hohflöte 8'

- 4 Quintade 8'
- 5 Octave 4'
- 6 Rohrflöte 4'
- 7 Superoctave 2'
- 8 Waldflöte 2'
- 9 Nasard 1 1/2'
- 10 Scharfd V-VI
- 11 Sesquialter II
- 12 Krummhorn 8'

Borstwerk:

- 1 Holzgedackt 8'
- 2 Praestant 4'
- 3 Gedackt 4'
- 4 Spitzquinte 4'
- 5 Octave 2'
- 6 Gemshorn 2'
- 7 Terz 1 3/5'
- 8 Sifflöte 1'
- 9 Cimbél III
- 10 Rankett 16'
- 11 Vox Humana 8'

Pedaal:

- 1 Principal 32'
- 2 Octavbass 16'
- 3 Subbas 16'
- 4 Octave 8'
- 5 Bourdon 8'
- 6 Octave 4'
- 7 Nachthorn 2'
- 8 Mixtur VI
- 9 Fagott 32'
- 10 Posaune 16'
- 11 Trompete 8'
- 12 Trompete 4'

Koppelingen:

- Hoofdwerk - Rugwerk
- Hoofdwerk - Borstwerk
- Pedaal - Hoofdwerk
- Pedaal - Rugwerk

Het orgel heeft een volledig mechanische toets, en registertractuur. Omvang manualen: C-f''', Omvang pedaal: C-f Stemming: evenredige temperatuur. Toonhoogte a' = 440 Hz bij 18 graden Celsius

< titulair organist Ben van Oosten achter de klavieren van het orgel van de Grote Kerk, bijgestaan door zijn vrouw Margaret Roest.